

Angleška vlada naslovila novo noto španskim fašistom

General Franco naj pojasni letalske napade na angleške parnike v španskih vodah. Barcelonska vlada bo sprejela načrt glede odpoklica tujih prostovoljcev iz Španije, ako bo došla garancija, da Italija in Nemčija ne bosta pomagali fašistov z bojnim materialom. Prodiranje upornikov proti Valenciji ustavljeno

Barcelona, Španija, 9. jul. — Letalski letalci so sinoči napadli predmestja Barcelone z bombami, ki so ubile in ranile mnogo civilistov. Več letalcev so vrgli na delavski distrikt. Protiletalci topovi so odpodili letalce, ko so skušali bombardirati središče Barcelone.

London, 9. jul. — Ministrski svetnik Neville Chamberlain je informiral parlament, da njegova vlada poslala novejše letalce, da bi uničili letalce, ki so skušali napadati angleških parnikov. Franco odgovoril, da se ne bo poskušal za humanizacijo vojne, ni hotel pa dati garancije, da letalci ne bodo napadali angleških parnikov.

Chamberlain je dalje rekel, da prišla Francova sugestija, da se razpravi. Ta je, da so fašisti pripravili priznati Aljazeera za "nedotakljivo pristajališče", v katerem bodo angleške letalce pod kontrolo španske vlade.

Robert H. Hodgson, angleški agent v fašistični Španiji, ki je bil pozvan domov po letalskih napadih na angleške letalce, bo po Chamberlainovi izjavi ostal v Angliji, da ne bo Franco odgovoril angleško noto.

Barcelona, Španija, 9. jul. — Barcelonska vlada je naznala, da bo zahtevala garancijo, da Italija in Nemčija ne bosta pomagali fašistov z bojnim materialom in vojaštvom predno sprejela načrt glede potegnitve zunanjih prostovoljcev iz Španije. Ta načrt je bil neodobren na konferenci mednarodnega nevladnega odbora. La Vanguardia, napol uradno glasilo Barcelonske vlade, je v načelu odobrila načrt. Zunanji opazovalci trdijo, da se na strani lojalistične armade bori 10,000 prostovoljcev, na strani rebelov pa 100,000. Mussolini je neopozno priznal, da je 30,000 Italijanov v španski fašistični armadi.

London, Francija, 9. jul. — Nemški mileniški so po tridnevni vojni bitki ustavili prodiranje fašistov proti Valenciji, pri čemer mestu ob Sredozemnem morju. Bitke na teruelški fronti, ki je dolga 50 milj, se nadaljujejo. Lojalisti poročajo, da so bili fašisti vrženi nazaj z velikimi izgubami po naskokih njihovih pozicije v sektorju Sierra de Mora, 22 milj južno od Teruela.

London, Belgija, 9. jul. — Majar Petjejan Beckers je bila na parniški postaji sodiščem spoprijeto za krivo umora enajstih ljudi in obojena v smrt. Vzklili: "Ubite morilko!" so se razglasili po sodni dvorani in zuli, ko so porotniki podali svoj verdict. Obravnava, ki je povzročila veliko senzacijo, je trajala mnogo dni. Zenska je zastrupljena s preveč morfina l. 1932. Obravnava je bila predložena

London, Belgija, 9. jul. — Majar Petjejan Beckers je bila na parniški postaji sodiščem spoprijeto za krivo umora enajstih ljudi in obojena v smrt. Vzklili: "Ubite morilko!" so se razglasili po sodni dvorani in zuli, ko so porotniki podali svoj verdict. Obravnava, ki je povzročila veliko senzacijo, je trajala mnogo dni. Zenska je zastrupljena s preveč morfina l. 1932. Obravnava je bila predložena

London, Belgija, 9. jul. — Majar Petjejan Beckers je bila na parniški postaji sodiščem spoprijeto za krivo umora enajstih ljudi in obojena v smrt. Vzklili: "Ubite morilko!" so se razglasili po sodni dvorani in zuli, ko so porotniki podali svoj verdict. Obravnava, ki je povzročila veliko senzacijo, je trajala mnogo dni. Zenska je zastrupljena s preveč morfina l. 1932. Obravnava je bila predložena

Zadnje vesti

NEW YORK. — Howard Hughes, letalski sportnik in milijonar, se je odpravil na polet okoli sveta v sedmih dneh. Njegova prva postaja je Pariz, kamor upa prispeti danes popoldne. Z njim vred v letalu so še štiri možje.

WASHINGTON. — Danes se prične kongresna preiskava administracije Tennessee Valley.

NEW YORK. — Senator Wagner morda naslednji vrhovnega federalnega sodnika Cardoza, ki je umrl v soboto za srčno hibo.

WASHINGTON, D. C. — Predsednik Roosevelt je dospel v Texas na svoji volilni turneji.

SANGHAI. — Ameriške in angleške bojne ladje so se umaknile Japoncem na reki Jangtse.

JERUZALEM. — Angleški zračni napadi v Palestini so do sedaj pobili 50 oseb in ranili čez 200.

Država ima glavno besedo pri porokah

Nove nacijske odredbe udarile katoliško cerkev

Berlin, 9. jul. — "Poroka ni samo pogodba med dvema osebam, temveč zadeva države," je dejal dr. Franc Guertner, nemški justični minister, ko je pojasnil nove poročne in ločitvene zakone, ki stopijo v veljavo 1. avgusta. Država ima vso pravico, da prepreči poroke, katere ne odobrava," je nadaljeval minister. "Ako so nezaključene, jih mora javna oblast razveljaviti. Nemčija bo imela v bodočnosti posebne uradnike, ki bodo sankcionirali poroke v imenu države."

Novi zakoni, ki bodo v veljavi v Veliki Nemčiji, bodo raztrgali tristo let staro zvezo med Avstrijo in rimsko cerkvijo. Cerkev bo odvzeta legalna avtoriteta v poročnih zadevah. Doselej je bila cerkvena poroka med katoličani v Avstriji obvezna, po prvem avgustu pa bo obvezna državna poroka. Novi zakoni bodo odpravili tudi katoliško doktrino, da se poroka med katoličani ne more razveljaviti z ločitvijo. Država, ne katoliška cerkev, bo imela popolno oblast pri reguliranju porok in razporok v smislu zakonov.

Dasi so se katoliški škofje v Avstriji podvrgli nacijskemu režimu, je možnost, da bodo protestirali proti novim zakonom.

Tokijska vlada protestira proti zasesti otokov

Tokio, 9. jul. — Zunanji urad je naznanil, da je poslal noto francoski vladi s protestom proti zasesti Paragelskih otokov v Kitajskem morju. Kitajski, ki si lasti te otoke, je že prej poslal protest Franciji. Otoki ležijo na nasprotni strani francoske Indo-Kine.

na evidenca, da je sklepala prijateljstvo s starimi ljudmi, katere je potem oropala in umorila.

Domače vesti

Nov grob na zapadu
Rock Springs, Wyo. — Dne 5. julija je v bolnišnici umrla Mary Rudolf, stara 44 let in rojena v Zaplani pri Logatcu na Notranjskem. Na usta se ji je udrila kri. Bila je članica društva 10 SNPJ.

Se en slovenski zdravnik
Chicago. — Pred kratkim je prejel diplomu zdravilstva dr. Edvard M. Svetič, rojen v Jolietu, kjer je tudi nastopil službo v bolnišnici St. Joseph's. Njegov oče je doma s Tanče gore pri Črnomlju v Beli Krajini.

Ublil se je v cerkvi!
Cleveland. — Dne 5. julija je Louis H. Perušek, 34-letni tesar, ki delavce, postavil oder v katoliški cerkvi sv. Brigite, pri tem delu je pa padel tako nesrečno, da je neke ur kasneje umrl v bolnišnici s prebito črepinjo. Zapuška ženo in dva otroka.

Milwaukeeke novice
Milwaukee. — Dne 6. t. m. je bil pri delu na jezerskem pomolu ubit rojak Frank Zemljan, star 47 let in doma iz Stranj pri Kamniku. Zapuška ženo in tri nedoročene otroke. Zadnje dni sta bila poročena Math Lesjak in Hildegarda Rybacky.

Clevelandke vesti
Cleveland. — Gostilničar John Habjan je bil te dni surovo napaden za barom, ko je trem fantičem odrekel žgano pijačo. Prijadljali so mu težko rano na glavi in ga skoro oslepili na levem očesu, končno pa so ga oropali za \$20. Policija še ni prišla teh zločincev. — Družina Anton in Julija Novak je izgubila hčerko Julijo, staro štiri leta in pol. Deklece je umrlo baš v dnevih, ko sta se oče in mati pripravljala na srebrno poroko.

Poroka v East Molinu
East Moline, Ill. — Dne 2. t. m. sta bila tu poročena Glenn Granell in Florence Prosen. Nevesta je Slovenka in članica društva 286 SNPJ, ženin pa zdaj pristopi k istemu društvu. Obilo sreče!

Kitajci potopili japonsko ladjo

Zatiranje terorizma v Sanghaju

Hankov, Kitajski, 9. jul. — Kitajski letalci so včeraj bombardirali japonsko bojno brodovje na reki Jangtse in potopili eno bojno ladjo. Druga vest iz kitajskega vira pravi, da so Kitajci uničili tudi sedemnajst japonskih bojnih letal v napadu na letališče v Ankingu. Poročilo dostavlja, da so se vsi kitajski letalci srečno vrnili po napadu na japonsko bojno brodovje in letališče.

Sanghaj, 9. jul. — Japonske avtoritete so včeraj posvarile Ameriko in druge nevtralne države, da ne bodo prevzele odgovornosti za napade na ladje nevtralnih držav, ki se nahajajo na reki Jangtse. Svarilo je vsebovalo spomenico, katero so Japonci naslovili reprezentantom zunanjih držav.

Sanghaj, 9. jul. — Čez tisoč Kitajcev je bilo aretiranih v mednarodni naselbini v Sanghaju v zvezi z zatiranjem terorizma. Teroristi so v zadnjih dneh vrgli več bomb in izvršili druge nasilne čine. Japonci so poslali tudi oddelek vojskva v trgovinsko središče mednarodni.

London, 9. jul. — Vrhovni britski sodni svet je odklonil priziv vlade socialnega kredita v provinci Alberti, Kanada, proti odloku kanadskega vrhovnega sodišča, ki je razveljavilo več zakonov, katere je sprejela zbornica te province. Predsednik provinčne vlade je William Aberhart.

London, 9. jul. — Vrhovni britski sodni svet je odklonil priziv vlade socialnega kredita v provinci Alberti, Kanada, proti odloku kanadskega vrhovnega sodišča, ki je razveljavilo več zakonov, katere je sprejela zbornica te province. Predsednik provinčne vlade je William Aberhart.

London, 9. jul. — Vrhovni britski sodni svet je odklonil priziv vlade socialnega kredita v provinci Alberti, Kanada, proti odloku kanadskega vrhovnega sodišča, ki je razveljavilo več zakonov, katere je sprejela zbornica te province. Predsednik provinčne vlade je William Aberhart.

London, 9. jul. — Vrhovni britski sodni svet je odklonil priziv vlade socialnega kredita v provinci Alberti, Kanada, proti odloku kanadskega vrhovnega sodišča, ki je razveljavilo več zakonov, katere je sprejela zbornica te province. Predsednik provinčne vlade je William Aberhart.

London, 9. jul. — Vrhovni britski sodni svet je odklonil priziv vlade socialnega kredita v provinci Alberti, Kanada, proti odloku kanadskega vrhovnega sodišča, ki je razveljavilo več zakonov, katere je sprejela zbornica te province. Predsednik provinčne vlade je William Aberhart.

London, 9. jul. — Vrhovni britski sodni svet je odklonil priziv vlade socialnega kredita v provinci Alberti, Kanada, proti odloku kanadskega vrhovnega sodišča, ki je razveljavilo več zakonov, katere je sprejela zbornica te province. Predsednik provinčne vlade je William Aberhart.

London, 9. jul. — Vrhovni britski sodni svet je odklonil priziv vlade socialnega kredita v provinci Alberti, Kanada, proti odloku kanadskega vrhovnega sodišča, ki je razveljavilo več zakonov, katere je sprejela zbornica te province. Predsednik provinčne vlade je William Aberhart.

London, 9. jul. — Vrhovni britski sodni svet je odklonil priziv vlade socialnega kredita v provinci Alberti, Kanada, proti odloku kanadskega vrhovnega sodišča, ki je razveljavilo več zakonov, katere je sprejela zbornica te province. Predsednik provinčne vlade je William Aberhart.

London, 9. jul. — Vrhovni britski sodni svet je odklonil priziv vlade socialnega kredita v provinci Alberti, Kanada, proti odloku kanadskega vrhovnega sodišča, ki je razveljavilo več zakonov, katere je sprejela zbornica te province. Predsednik provinčne vlade je William Aberhart.

London, 9. jul. — Vrhovni britski sodni svet je odklonil priziv vlade socialnega kredita v provinci Alberti, Kanada, proti odloku kanadskega vrhovnega sodišča, ki je razveljavilo več zakonov, katere je sprejela zbornica te province. Predsednik provinčne vlade je William Aberhart.

Nevarnost civilne vojne v Palestini

Angleške čete zatirajo izgrede med židi in Arabci

Jeruzalem, 9. jul. — Arabski stavkovni val se širi po Palestini. Angleške avtoritete, ki skušajo zatreti izgrede med židi in Arabci, morajo sedaj reševati tudi ta problem. Stavkovno gibanje se je pričelo po eksploziji bombe v Jeruzalemu, v kateri so bili štirje Arabci ubiti in 36 ranjenih. Trije židje in neka deklica so bili aretirani po eksploziji. Arabci pravijo, da je bomba, ki je uničila avtobus, na katerem so se vozili Arabci, vrгла deklica.

Ko se je vest o bombnem napadu razširila, so Arabci oklicali stavko v palestinskih mestih. V sosedni Transjordaniji, nad katero ima Anglija tudi mandat, so delavci zastavljali v znak simpatije do Arabcev v Palestini.

Jeruzalem, 9. jul. — Arabski rodovi so se pričeli zbirati ob meji Palestine, da udrejo v deželo. To je alarmiralo Anglijo, ki ima mandat nad Palestino. Njene bojne ladje in čete so odrinile proti Palestini, da zatirajo izgrede med židi in Arabci, ki so ponovno izbruhnili. Istočasno so židovski voditelji posvarili svoje ljudstvo, naj bo previdno v tej kritični situaciji, iz katere se lahko izčrpi civilna vojna.

Angleška policija in vojski so napadli šeststo Arabcev, ki so skušali udreti v Palestino iz Transjordanije. Koliko ljudi je bilo ubitih v tej bitki, ni znano. Nekaj Arabcev je kljub čuječnosti angleških čet prodrla v Palestino in se pridružil svojim pristajšem v hribih, ki so šli v boj za "neodvisnost Arabije."

Dve angleški križarki sta že dospel v Haifo, dve drugi pa sta na poti. Anglija ima v Palestini 8500 vojakov in policajev, toda ta armada bo zdaj ojačana. V zadnjih izgrelih med židi in Arabci v Jeruzalemu in drugih mestih je bilo 35 ljudi ubitih in čez sto ranjenih.

Izgreli so se pričeli pred desetimi dnevi, ko je bil Benjamin Joseph spoznan za krivega kršenja angleškega zakona, obsojen v smrt in obesen. Joseph je bil prvi žid, ki je dobil najhujšo kazen v smislu zakona.

Konflikt med židi in Arabci traja že več let, ker si oboji lastijo Palestino kot svojo deželo. Židje so vrgli v zadnjih letih čez \$300,000,00 v Palestino in tako postali lastniki velikih kosov arabske zemlje. Gospodarska situacija se je izpremenila kakor tudi zemljevid Palestine z naraščanjem židovskega vpliva. To je ozadje konflikta med njimi, ki je zdaj ponovno izbruhnili z vso silo na dan. Bitke med židi in Arabci so zavzele najbolj resen značaj od splošne arabske protizidovske stavke l. 1936.

Sodni svet zavrnil priziv vlade kanadske province

London, 9. jul. — Vrhovni britski sodni svet je odklonil priziv vlade socialnega kredita v provinci Alberti, Kanada, proti odloku kanadskega vrhovnega sodišča, ki je razveljavilo več zakonov, katere je sprejela zbornica te province. Predsednik provinčne vlade je William Aberhart.

ne naselbine in ojačili straže v drugih sanghajskih distriktih kakor tudi v francoski koncepciji.

DRŽAVE NE MARAJO ŽIDOVSKIH IZGNANCEV

Edino Brazilija je pripravljena sprejeti poljedelske delavce

ANGLEŠKI ZDRAVNIKI SE BOJE KONKURENCE

Evian - Les - Bains, Francija, 10. jul. — Nekatero državo latinske Amerike so naznanile, da so pripravljene odpreti vrata beguncem iz Nemčije, med katerimi tvorijo židje večino. Naznanilo je bilo podano na konferenci, ki je bila sklicana na predlog predsednika Roosevelta, da razpravlja o problemu beguncev in političnih izgnancev.

Reprezentant Mehike je obljubil, da bodo begunci dobili zavetje v njegovi državi in priliko do dela. Drugi dve državi, ki sta pripravljene sprejeti begunce, sta dominikanska republika in Peru.

Evian-Les-Bains, Francija, 9. jul. — Mednarodni odbor, ki se je lotil reševanja problema, kje naj dobi zavetje židje in politični begunci iz Nemčije ter drugih držav, je v zagati. Ta odbor tvori reprezentantje sedmih držav, ki v svojih govorih sicer kažejo simpatije do beguncev, noben pa še ni predložil načrta, ki bi rešil problem.

Na seji odbora se je pokazalo, da se vse države branijo židov in političnih beguncev. Izjema je bila le Brazilija. Njen reprezentant je dejal, da bi morda brazilska država Sao Paulo sprejela poljedelske delavce, nakar je bil opozorjen, da večina izgnancev iz Nemčije in Avstrije je živeča v mestih in ima malo pojma o delu na polju.

Henry Berenger, francoski delegat, je dal razumeti, da Evropa pričakuje, da bodo ameriške države dale zavetje beguncem in izgnancem. Te naj prevzamejo breme, ker imajo evropske države že zdaj preveč ljudi.

Predstavnik Belgije je dejal, da je njegova država natrpna za begunci. Holandska jih ne more sprejeti. Avstralija in Kanada se jih branita.

Za predsednika konference je bil izvoljen Myron C. Taylor, bivši predsednik United States Steel Corp. On je načelnik ameriške delegacije. Taylor je odklanjal pozicijo, končno pa je pod pritiskom delegatov sprejel. Konferenca je bila sklicana na apel predsednika Roosevelta, ki ga je naslovil ameriškim in evropskim državam.

London, 9. jul. — Angleški zdravniki so zapretili z "notranjo stavko", ki bo oklicana, ako bo angleška vlada dovolila vstop avstrijskim in nemškim zdravnikom v deželo. Dr. A. Welply, tajnik organizacije zdravnikov, je dejal, da so člani njegove organizacije proti konkurenci in bodo pobijali akcijo, ki bi omogočila prihod zunanjih zdravnikov v Anglijo.

Lombardo Toledano, predsednik Mehške delavske zveze.

Nacijski uradniki pred sodiščem

Bivši "šturmar" obsodil brutalnost nacijev

Riverhead, N. Y., 9. jul. — Willy Brandt, star 26 let in bivši član Hitlerjeve napadalne armade, o katerem pravijo, da je sin nemškega barona, je nastopil kot državna priča na obravnavi proti šestim uradnikom German - American Settlement lige, nacijske organizacije. Izpovedal je, da je na lastne oči videl, ko so streljali v Nemčiji ženske in moške, ne da bi ti kaj zakrivil. Dalje je rekel, da sovraži Hitlerjev režim, ki je zaslužil nemški narod in uničil zadnje ostanke svobode.

Uradniki lige, ki vzdržuje nacijsko taborišče Siegfried v Yaphanku, N. Y., so obtoženi kršenja državnega zakona, ker niso predložili imena članov nacijske organizacije državnemu tajniku. Obravnava se vrši pred sodnikom Hillom.

William I. Karle, odvjetnik obtožencev, je skušal dokazati, da je Brandt prišel v Ameriko s dovoljenjem, ki ga je dobil pri ameriškem konzulu v Hamburgu. To pravi, da lahko ostane v Ameriki eno leto, Brandt pa je pred sodnikom izjavil, da je bilo dovoljenje podaljšano. On je tudi zanikal obdolžitev, da je vstopil v nacijsko organizacijo z namenom, da bo potem pričal proti uradnikom lige.

Nemčija gradi več letal kot Francija

Pariz naznanil sklenitev dogovora z nemško vlado

Pariz, 3. jul. — Nacijska Nemčija producira bojna letala in drugi material v razmerju tri proti enemu a Francijo. Tako pravi mož, ki mora to vedeti. Ta je Pierre Cot, bivši letalski minister v vladi ljudske fronte, ki je bila strmoglavljena pred nekaj meseci.

Cot je informiral francosko javnost o tem dejstvu v svojem članku v listu Oeuvre, glasilu liberalcev, v katerem je tudi okrcal dobromislečce, a nepoučene ljudi, ki trdijo, da Nemčija producira tristo bojnih letal na mesec v zadnjih treh letih. "Ker vsako letalo vzdrži najmanj tri leta, bi morala Nemčija zdaj imeti najmanj 10,000 bojnih letal," pravi Cot. On potem citira izjave ameriških vojščakov in poročevalcev, da ima Nemčija 3500 bojnih letal.

"Naša blazna reparacijska politika je vzrok, da je Nemčija izboljšala in ojačila svojo oboroženo silo," piše Cot. "Nacijski so upregli delavce, tehnike in inženirje v vojno mašino in Nemčija je zdaj mobilizirana država v industrijskem smislu. Ako se bo zapletla v vojno, bo situacija drugačna, ker ne bo mogla dobavljati potrebnega materiala, ki ga potrebuje pri gradnji svoje vojne mašine, iz tujemstva."

Pariz, 9. jul. — Francija, ki se je vrgla v oborožitevno tekmo v bojazni pred Nemčijo, v kateri vidi največjo nevarnost, je kljub temu sklenila dogovor s Hitlerjevo vlado glede izvoza železne rude iz Lorene, ki jo potrebuje pri izdelavanju bojnega materiala. Francoski finančni minister je naznanil, da bo Nemčija dobila v smislu sklenjenega dogovora 7,200,000 ton železne rude letno, v zameno pa bo Francija dobivala nemški koka, okrog 350,000 ton na mesec. Zakon, ki je bil sprejet pred tremi leti in prepoveduje izvoz francoske železne rude v Nemčijo, bo revidiran.

FORDOVA KOMPANIJA SE MORA POGAJATI Z UNIJO

Obsodba protiunijske taktike avtnega magnata

RAZPUST KOMPANIJSKE UNIJE

Washington, D. C., 9. jul. — Izjavljajoč, da je avtni magnat Henry Ford odprto izrazil, "da se ne bo pokoril Wagnerjevemu zakonu, ki garantira delavcem pravico organiziranja in kolektivnega pogajanja," je Tilford E. Dudley priporočil federalnemu delavskemu odboru, naj prisili Ford Motor Co. na kolektivno pogajanje z unijo združenih avtnih delavcev (CIO). Dudley je vodil zaščitništvo v zvezi z obdolžitvami, da je uprava Fordove tovarne v St. Louisu ovirala organiziranje delavcev z ustrahovanjem in terorizmom in pri tem je imela oporo pri policiji v St. Louisu.

Dudleyjev odlok velja le za Fordovo tovarno v St. Louisu. Uradniki avtne unije so pri zaščitnjah izpovedali, da ima unija večino med delavci, ki so upošleni v tej tovarni. Dudley je dalje priporočil delavskemu odboru, naj odredi ponovno uposlitev 192 delavcev, katere je družba vrgla na cesto zaradi unijskih aktivnosti, ter razpust kompanijske unije Liberty Legion of America Inc. Poleg tega morajo delavci, ki so bili odpušteni zaradi unijskih aktivnosti, dobiti plačo za ves čas, ko so bili brez zaslužka.

Kopija odloka je bila izročena uradnikom Fordove tovarne v St. Louisu. Zdjaj še ni znano, ali se bo uprava tovarne pokorila odloku ali ne. Ako se bo, bo morala o tem obvestiti delavce v prihodnjih tridesetih dneh. V nasprotnem slučaju bo federalni delavski odbor podvzel proti kompaniji nadaljne korake. Dudley pravi v svojem odloku, da je družba kršila Wagnerjev zakon, ker je priznala Legijo svobode kot predstavnico delavcev pri kolektivnih pogajanjih, organizacijo, ki jo je sama ustanovila in katero tudi dominira.

Cardozo, član vrhovnega sodišča, umrl

Pokopala ga je srčna hiba

Port Chester, N. Y., 10. jul. — Benjamin N. Cardozo, član federalnega vrhovnega sodišča, je včeraj umrl v stanovanju sodnika in prijatelja Irvinga Lehmana v starosti 68 let. Podlegel je srčni hibi, ki ga je mučila več mesecev. Ta je bila tudi vzrok, da se ni udeležil zadnjega zasedanja vrhovnega sodišča.

Cardozo, ki je bil znan kot liberalcelec, je umrl kot filozof, ki je dosegel glavni cilj življenja. Izbral je madež svojega očeta Alberta Cordoze, ki je bil kot sodnik zvezan z najbolj koruptno politično mašino v zgodovini New Yorka, katere vodja je bil Tweed. Rojen je bil l. 1870 kot sin židovske družine, ki je l. 1750 prišla iz Anglije v Ameriko. Za člana vrhovnega sodišča ga je imenoval predsednik Hoover l. 1932.

Cez tristo žrtev poplave na Japonskem

Tokio, 9. jul. — Uradno poročilo pravi, da je 331 ljudi utonilo, ko je voda zalila mesto Kobe, čez 400 oseb pa še pogrešajo. Sodiijo, da povzročena škoda znaša sto milijonov jenov (okrog \$29,000,000).

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
CLASICO IN LASTNINA SLOVENSKEGA
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna na Zdravstveno delstvo (Ivan Cankar) in Kanado
\$6.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.00 na četrt leta; na Chicago
in Kanado \$7.50 na leto, \$2.50 na pol leta; na Los Angeles
\$8.00.

Subscription rates: For the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Canada \$7.50 per year,
foreign countries \$8.00 per year.

Člani članov so dopolnjevali. Rokopisi dopisov in sponzoriranih
delov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, po-
vsti, drame, pesmi itd.) se vračajo, pošiljatelj je v skladu
s tem je prihodil postalo.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communica-
tions and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Headquarters on 1st Ave. 1st fl. at Hotel
PROSVETA
2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Osebnosti diktatorjev

O današnjih treh največjih diktatorjih na svetu je že spisan celotna knjižnica knjig, ampak človek, ki ljubi resnico, bi storil veliko napako, če bi vzel eno samo knjigo ali en sam vir, da si polše objektivno sliko osebnega značaja in osebne zgodovine vseh treh diktatorjev. Kajti velika večina posameznih virov ima več ali manj pristranosti, predsodkov in pretrastosti — in treba je premetati velik kup slame, predno iztakneš pristno zrno. Neobhodno potrebno je torej, da deloma upoštevamo najboljše virov in iz vse vrste vzamemo le ono, kar je že danes nesporno. Prava in kompletna zgodovina današnjih vodilnih diktatorjev bo znana morda šele čez sto let.

O Hitlerju je splošna sodba povsod, kjer je še kaj svobode tiska, da je precej "trčen," kakor pravimo po domače. Hitler je človek silno napetih živcev, stoprocenten fanatik, vsakogar spolno abnormalen in silno reven na znanju. Govori samo nemški, ker v svoji nadutosti misli, da drugega jezika mu ni treba znati, kajti nemščina mora biti razumljiva vsem arijskim ljudem, ki se hočejo dvigniti do stopnje vzvišene Nemčije. O njegovih mladih letih zdaj kujejo pravilnice — kakor so to delali skozi vso zgodovino, kadarkoli je šlo za "velikana." V resnici ni Hitler do vojne doživel ali storil nič izrednega. Njegov prvi čin je bil, da je dezeriral iz avstrijske armade in odšel kot prostovoljec v Nemčijo, kjer je postal nižji častnik. Vse to je doživel na tisoče drugih ljudi. Hitler se ni sam dvignil do diktatorja — dvignile so ga razmere v Nemčiji, povojni kaos, ki so ga ustvarile in mešale zunanje sile.

Mussolini je bil zunaj Italije neznan do povojne fašizma. Klerikalni fanatik pri clevelandski Ameriški Domovini ga skuša naslikati kot največjega socialista v Italiji pred vojno. To je pravilica. Glavna voditelja socialistične stranke v Italiji pred vojno sta bila Turrati in Modigliani, dočim o Mussoliniju nismo nikdar nič slišali. Mussolini — kakor je zdaj znano iz najboljših objektivnih virov — je bil lokalni razgrajatelj anarho-sindikalnih nazorov, ki se je vedno prepiral s socialisti glede taktike. V stranki je bil zato, da je lahko delal zrgo in očital socialistom, da so prepočasni, da so šle v in da "ne znajo urediti." V Italiji je bila politična svoboda, toda Mussolini je najmanj trikrat bežal v Švico in na Tirolsko zaradi svojih kriminalnih hujkarij (prvič je zbežal v Švico, ker ni maral služiti v armadi), a tudi na tujem je bil vedno v konfliktu s policijo, kajti miroval ni nikjer. — Mussolini pa je veliko nasprotje Hitlerju v tem, da govori več jezikov, dasi slab, in je drugače izobražen, zelo pretrkan in fizično normalen.

Mussolini je postal prvi svetovno znan, ko je začel organizirati fašiste, to je skupine bivših in brezposelnih vojakov. Tudi njemu je povojni kaos postal postelja in mu zgradil stopnice do diktature. Ekonomskih in političnih razmer v Italiji, ki so povzročile fašizem, zdaj ne bomo opisovali, saj so dobro znane. Mussolini se mora zahvaliti — drugim, ki so napeljali vodo na njegov mlin, toda on te hvaležnosti ni poznal in še danes svoje najboljše "zaveznike" kruto uničuje.

Stalin je Kavkazan (Gruzijec po rodu in njegovo pravo ime je Josef Džugašvili) in še danes govori ruski s kavkaskim akcentom. Starši so ga poslali v lemenat, da postane pravoslavni pop, toda Jožek je prišel v zvezo z revolucionarji, pustil je lemenat — ni pa opustil zofistike in kazuistike, katere se je v lemenatu naučil in katero še danes spretno rabi napram svojim nasprotnikom. Potem so se vrtili zapori, izgoni v Sibirijo in povratki domov. Jožek je bil že takrat drzen, hladnokrven in brezobziren. Enkrat je vodil napad na državno ekspedicijo in se polastil večje vsote denarja, češ naj — car financira revolucionarno gibanje!

Dokler je Lenin živel, je bil Stalin (to ime si je sam nadel in po naše pomeni Jeklo) docela neznan zunaj Rusije. V prvih letih ruske revolucije nismo nikjer opazili njegovega imena. Uveljavljal se je lokalno in polagoma. Je rinil do tajništva komunistične stranke. Ko je Lenin pisal svoj znani "Politični testament", v katerem je ocenil voditelje boljševiške stranke, je svaril pred Stalinom, češ "da je nevaren enotnosti boljševiške fronte." Po Leninovi smrti je Trocki hotel prevzeti vodstvo diktature in tedaj je Stalin stopil na površje. Stiri leta je trajal notranji boj in Trocki je bil poražen. Od takrat (1928) je razkol med komu-

(Dolje v zadnji koloni)

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Zidanškovo poročilo

Sharon, Pa. — Proslava dne 2. julija, na kateri je bilo vpeljavno v SNPJ naše novoustanovljeno angleško poslušajoče društvo, je bila ena najzanimivejših priredb, kar sem jih že doživel v Pennsylvaniji. In teh je bilo že veliko. Mnogokrat sem že poročal iz raznih naselbin, kako naša društva prirejajo zabave in proslave v počast naše priljubljene SNPJ. Teh proslav je dosti posebnost letos, ko praznujemo 25-letnico ustanovitve mlad. oddelka pri jednoti. Več let pozneje pa je waukeganska konvencija sprejela idejo za ustanavljanje angleško poslušajočih društev in s tem dala priložnost mladini, da se lahko organizira v lastnih društvih in se na sejah in sestankih pogovarja v angleškem jeziku, katerega so se pač učili v šoli.

Znane so mi razne naselbine, v katerih so se potem ustanovila angleško poslušajoča društva, ki so pa radi pomanjkanja kooperacije in razumevanja s strani staršev in odraslega članstva kmalu umrla. Ena teh naselbin je bila tudi sharonška. Pred več leti se je tukaj ustanovilo angleško poslušajoče društvo, ki pa je po nekaj mesecih zaspalo radi prej omenjenega vzroka. Mladina ni imela dovolj podpore od staršev, ki so mislili, da se bodo morali prežgodaj umakniti otrokom, kakor so rekli. Nekateri so se menda tudi bali, da bi mladina zapravila milijončke, katero smo mi odrasli in starejši člani nakopili.

Pred enim letom so se bili zopet zavzeli mladi fantje, člani SNPJ, za reorganiziranje društva. Ker pa zopet niso imeli zadostne podpore pri nas starejših, se jim ni posrečilo ustanoviti društva. Njih up je bil zopet splaval po vodi. Kdor hoče nekaj ustanoviti, mora imeti trdnjo voljo in železno srce, da premaga razne ovire. Kot ustanovitelj treh društev, vem to iz lastne izkušnje. Jaz sem premagal vse ovire in se je stvar uresničila z lepim uspehom.

Kakor ste že čitali razna poročila iz naše naselbine, so se pred več tedni zavzeli trije člani društva 262 in prišli tukajšnji mladini na pomoč. To so našli sobratje Anton Valentinčič, Joseph Garm (delegat na zadnji konvenciji) in Albin Cvelbar ml. Ti vrli možje so sklenili, da ne odnehajo prej, dokler se njih želja ne uresniči. Dne 5. junija je bila sklicana ustanovna seja, na katero sem bil tudi jaz povabljen. Vpisalo se je 15 novih članov, dva pa sta si vzela par dni za premislek. Povedano jim je bilo, da bodo morali prisesti ne samo pred društvenim predsednikom, marveč tudi pred gl. predsednikom jednote Vincentom Cankarjem.

Da bodo naši mladi člani imeli več veselja do dela, so se dogovorili odborniki starejšega in novega društva, da priredijo skupno veselico dne 2. junija v Slovenskem domu. Tako se je tudi zgodilo. Povabili so občinstvo od blizu in daleč, kakor tudi glavne odbornike. Na tej prireditvi je gl. predsednik zaprisegel 21. novih članov, ki so krepko in glasno odgovarjali pri vpeljavanju, kar je znamenje, da bodo dobri agitatorji za novo društvo. No, pa saj mladine je dosti v naselbini, samo korajže je treba.

Potem se je začel banket. Po okusni večerji je br. predsednik pozval Harryja Ruperta za sto-

loravnatelj, ki je predstavljal govornike. Ti so pojasnili mladini, da že hodimo po trnjevi poti nad 30 let, toda nismo še onemogli in tudi ne bomo. Med sabo smo imeli tri gl. odbornike — Cankarja, Johna Podboja in Terčelja. Podboy je v kratkih besedah čestital novemu društvu in pozival člane, naj ostanejo zvesti SNPJ. Terčelj je napravil zanimiv govor in mladino je zvesto poslušala. Tudi br. John Koklich iz Strabane je napravil dober vtis na mladino. Cankar je pozival vse nazočne člane, naj bodo aktivni za porast jednote in naj odbijejo vse napade nanjo, ki so se začeli zadnje čase. Najbolj je apeliral na mladino, naj deluje, da bo novo društvo napredovalo in naj med njimi vlada sloga. Čestital je sotrudnikom, ki so se zavzeli za ustanovitev društva.

Občinstva je bila polna dvorana. Prišli so od vseh strani — iz Strabane, N. Braddocka, Aliquippa, Yukona, Gerarda, še celo moj stalni šofer iz Carnegieja Anton Petročič je prifuril vso družino, seveda tudi mojo rejeno plesalko, da sem se parkrat zasukal. Vse je bilo židane volje, staro in mlado, vse dobro razpoloženo in veselo. Če bo v nebesih tako lušno kakor je na zemlji, potem ne bom več delal za peko, ampak samo za nebesa. Povabil bom s seboj sharonške kuharice, ki znajo tako fino "springchickens" opraziti, da jih tudi "Prosvetini oči" lahko zavživa čeprav nima zob — ima pa nos toliko večji, da vse veselice zavoha. No, zakaj pa ne? Na Labor day so me že povabile moonrunške mamice na plesno veselico gospodinjkega kluba. Povabljen sem isti dan tudi na Midway. Br. John Koklich me je povabil na piknik v Strabane — dan sem pozabil, pa bom že zvedel. Ni mi pa znano, če mislijo v Sharonu prirediti kakšno veselico. Ako bi jo, bi jaz povabil strabanske pevce in igralce, ki so izvrstni. Veste, John Koklich je vdovec in velika glava, kar sta lahko videli tudi v Sharonu. Znil bi se rad, če bi dobil pravo tovaršico. V Strabano ima kar tri, ki pa se jim menda še ni privadil. Ko sta se z eno dogovorila, da se poročita, se je šla nevesta pripravljati, ženina pa so zavahtali, da bi jim ne ušlo, toda je vseeno smuknil skozi neko malo okno. Ko pride nevesta, ni bilo ženina nikjer, le vahta je ostala osramočena, nevesta pa jezna. No, če pridejo v Sharon, mislim, da bodo vsi zadovoljni s postrežbo. Saj tudi zadnjič nisem slišal nobenega kikanja. Vaak posetnik je kazal svoje bele zobe, saj so podpisani ne, ker mu jih je menda trok izbil. Rad bi se vsem posetnikom posamezno zahvalil, toda bi vzel preveč prostora. Torej naj zahvala velja vsem skupaj, kar jo bolj moderno ali "efficient". Všteti so tudi glavni odborniki, ki, upam, so srečno domov prišli.

Anton Zidanšek,
zastopnik Prosvete.

Razne vesti iz Bridgeporta

Bridgeport, O. — Zadnje čase je bilo pri društvu 13 SNPJ več smrtnih slučajev. Na bolniški listi je tudi precej članov. Tajniku Johnu Kocjančiču se zdravje dobro vrača in kot upa se bo po šestih mesecih zopet udeležil prihodnje seje. Br. Joseph Strauss st. se nahaja pa v slabem položaju. Muči ga na-

duha, premogarska bolezen, ki ga skuša včasih kar zadušiti. Br. Andrew Peternel je še v bolnišnici in tudi v slabem položaju. Br. Joseph Princ ne bo nikdar več zdrav, ker ga je zadel mrtvoud.

Iz tega je videti, da je bilo zadnje mesece naše društvo močno prizadeto. Članstvo se stara in s tem tudi hira. Ampak naša dolžnost je, da nadomestimo vrzeli s pridobivanjem mladine.

Seja odbora Društvene dvorane dne 1. julija zvečer je bila dobra. Računi kažejo, da pri vsej depresiji napredujemo finančno.

V nedeljo zvečer dne 3. junija sem slišal po radiu govor predsednika Vincenta Cankarja, ki je govoril na postaji v Greensburgu. Govor je bil dober v obeh jezikih. In kako me je mikalo, da bi šel drugi dan v Herminie, Pa., ali pa da bi bil prejšnji večer navzoč v Sharonu. Toda ni bilo mogoče. Ko smo imeli teden prej konferenco Prosvetne matice, sem nekaj zaužil, kar mi ni prijalo. Potem sem bil tako slab ves teden, da ni bilo za prestatiti. Kot vse kaže, mi je odzvonilo, da bi kam šel, ker se moram držati strogo po zdravniških predpisih, kar pa na potovanju ni mogoče. O tem sem se že večkrat prepričal in trpel zraven.

V nedeljo dne 17. julija dopoldne bo seja kluba Forward št. 11 JSZ v navadnih prostorih. Navzoči bodo razni zunanji sodrugi in tudi kandidati za podgovernerja na socialistični listi. Zato se urgira vse članstvo, da se te seje udeleži. Vabljeni so tudi somišljeniki. Na tej seji bomo ukrepali o pobiranju podpisov na nominacijsko petico in tudi o več drugih stvareh, tika-joče se kampanje. Torej vsi na sejo.

Joseph Snoy, 13.

Pametna beseda rudarjem

Piney Fork, O. — Premogarje, organizirane v United Mine Workers, zopet čakajo težki časi in velike zmešnjave, ako ne bodo stali na straži in preprečili preteči razkol v svojih vrstah. Na povelje Williama Greena, predsednika Ameriške delavske federacije, so se že pričeli oglasiti agitatorji in provokatorji Progressivne rudarske unije, ki bodo skušali delati razdor v UMWA v korist premogokopnih družb.

Prihodnjo pomlad poteče premogarska pogodba. Ako se Green in drugi reaktorjem posreči razdvojiti in disorganizirati premogarje ter z bratomornim bojem oslabil UMWA, tedaj se lahko zgodi, da operatorji ne bodo hoteli skleniti nove pogodbe ne z eno ne z drugo skupino, ker bodo družbe imele na razpolago dovolj delavcev, ki bodo pripravljeni radi mizerije delati za vsako ceno. In to bo sad Greenovega izdajalskega dela.

Premogokopne družbe in ves ameriški kapitalizem dela na to, da bi prišlo do razdora in bratomornega boja med organiziranimi premogarji. Glavni vzrok, da kapitalisti delujejo na to, je, ker je UMWA zadnja leta največ pripomogla do organiziranja novih uni. UMWA je bila fakično hrbenica gibanja CIO in je v veliki meri še tudi danes. In kapitaliste to peče.

Mislil, da premogarji še niso pozabili bratomornega boja, ki smo ga imeli pred več leti. Posledica je bila, da smo šli vsi skupaj rakovo pot in bili vrženi v največjo mizerijo v sled izgube organizacije. Koristi od tega so imeli le premogovni baroni in drugi kapitalisti, ki so lahko poljubno izkoriščali delavce. Želim, da bi zdaj ne prišlo zopet do take situacije: do bratomornega



Verlin Fee, mprilec L. Smith-
ersa, predsednika rudarske unije
v Vanceyju, Ky.

boja, v katerem bi stal delavec proti delavcu — premogar proti premogarju. Ni treba poudarjati, kdo bi imel koristi od tega — premogarji gotovo ne.

Pred nekaj dnevi je bil pri meni delavec, ki je v premogovniku izgubil delo. Svoje čase je bil vnet komunistični agitator, toda se je potem streznil. Povedal mi je, da ga nadlegujejo, da bi šel na agitacijo za Progressivno rudarsko unijo, katero je Green potegnil v svoj tabor in jo zdaj poganja proti UMWA. Ta delavec mi je rekel: "Imam željo in otroke in na hiši dolg, toda tako umazanega dela nikdar več ne prevzamem, čeprav vsi skupaj poginemo. Dela pa bom proti Progressivni rudarski uniji." Tako je prav, sem mu pritrtil.

Premogarji, bodite na straži! Ne poslušajte provokatorjev, pa naj bodo v službi Greena ali kogarkoli. Varujte to, kar imate in izboljšajte organizacijo, v kateri ste, to je UMWA.

Nace Ziemberger, 176.

O tem in onem iz metropole

Cleveland, Ohio. — Po nalogi s. Charlesa Pogorela sem se v nedeljo 26. junija udeležil konferenčnega zborovanja klubov in društev Prosvetne matice J. S. Z. v Bartonu, Ohio. Udeležba ni bila taka kot bi bilo potrebno za večji razmah našega delavskega kulturnega, izobraževalnega in političnega udejstvovanja. Razprave so bile o vseh perečih vprašanjih konstruktivne. Na takih zborovanjih se človek marsičesa nauči. Konferenčno zborovanje se je vršilo na prijazni farmi s. Skofa. Po zborovanju se je vršila zabava ali piknik. Udeležba tudi ni bila kaj velika; nekaj iz razloga, ker jih je več šlo na proslavo dneva SNPJ v Moon Run, Pa., nekaj radi slabega vremena, precej so krive tudi delavske razmere. Katere so res take, kot jih od časa do časa opiše s. Snoy.

V pondeljek s s. Snajem, kjer sem prenočeval, vstaneva. Jože gre na delo, jaz pa na postajo, da poizvem kdaj odpelje bus proti metropoli. Tam so mi povedali, da šele opoldne. Imel sem dosti časa in se odpeljem na Elm Grove, W. Va. Ustavim se pri mojem prijatelju Franku Kosemu, ki pa ni bil doma. Je šel na delo. Malo se pogovoriva z njegovo ženo Mary, katera je tajnica onodnega društva SNPJ. Potem grem k Motosovim, ki imajo dobro uspevajočo trgovino. Pri njih so na stanovanju naši somišljeniki "pečlarji" — Krasovec, Gross in drugi. Omenjena sta bila doma. Pogovorili smo se prav po pečlarsko o tem in onem in Krasovec mi je zatrdil, da bodo gledali, da bodo pobrali zaostalo naročnino na Proletarca. (Obenem pa pričakujem, da mi pošljejo tudi kaj naročnin na Cankarjev glasnik). Ker je bil moj čas pri kraju, sem se moral posloviti od prijaznih rojakov. Snajem in drugi se zahvaljujem za uljudnost in postrežbo.

Za praznik četrtega julija se nas je skupina sodrugov odpeljala za par dni na farmo mojega sorodnika Franka Povheta. Njegova farma se nahaja na Road 84, eno miljo in pol pred Madisonom, O., če se pelješ iz Clevelanda. Njegova žena Agnes je nam nudila najbolj postrežbo kot se bi upali pričakovati, za kar se njima v imenu nas vseh iskreno zahvaljujem. Frank in (Dolje na 2. strani.)

Pogovor s temi in onimi

Ivan Molek

KAKO SE JE NARODIL
HLAPEČ JERNEJ

Za spremembo v tej koloni — da ne bo "prepir!" — bom danes omenil zgodovino važen moment, ki ga je otel pozabnosti moj jatelj in sodrug Etbin Kristan s tem, da je objavil v julijski številki Cankarjevega glasnika. Vsi pravi ljubitelji Ivana Cankarja lahko iz srca hvaležni Etbinu, ki je pravico prispeval to dragoceno drobtino k veliki stavbi Cankarjevega spomenika. Dobro da se oni čitatelji Prosvete, ki se zanimajo Cankarjeva dela, a niso naročniki Cankarjevega glasnika, okoristijo s tem odkritjem spoznajo — koliko dobrega pogrešajo, Cankarjevega glasnika ne čitajo redno.

Mimogrede lahko omenim, da sem prav čital v najnovejši številki Ljubljanskega glasnika, da so tamkaj odkrili nova Cankarjeva dela, ki še niso uvrščena v njegove Zbrane sp. To je nadaljnji dokaz, da smo še daleč od kompletnega Cankarja.

Etbin Kristan pripoveduje, kako je bil Cankar stanovanj pri njem v Ljubljani po liki volilni kampanji v letu 1907. Nekega ni bilo Kristana doma in ko se je vrnil, mu Cankar povedal, da je bil tam mož z dežele, je iskal njega, Kristana, da ga vpraša za svet v neki važni zadevi. Cankar, ki je radoveden, kaj mož hoče, mu je rekel, naj njemu pove vse, nakar on že sporoči Kristu kaj in kako. In mož je res pripovedoval Cankarju na dolgo in široko, kako ga je opeh lastni brat in kako on ne more nikjer do svoje pravice. Hodil je že od Poncija do lata na uradnih inštancah, toda povsod so odpravili z izgovorom, da ni takega zakona na podlagi katerega bi on mogel dobiti svojo pravico. Končno je prišel k Etbinu Kristanu, kateremu je slišal, da je velik bojovnik za vico. Ali mu ne bi on pomagal?

Cankar ga je napeto poslušal. Ker je mehkega srca, se mu je revež hudo smilil, kako mu naj Kristan ali pa on pomaga? Keno ga je odpravil s tem, da mu je dal na nakega advokata.

Za navadnega človeka bi bila stvar zaključena in "mož z dežele, ki je zamenjal svojo pravico", bi bil pozabljen. Ne tako Cankarju, ki je izkoristil vsak nenavaden moment. Globoko se je zamislil Cankar, kaj je vzkliknil: "Ta človek je simbol." Kristan — kakor pripoveduje — je dobro vedel, kaj plete v Cankarjevi drobni glavi.

Druga dne je Ivan Cankar v lopi na Cankarstanova stanovanja začel pisati novo vest, ki je bila spisana v razmeroma kratki časi. Nova povest — "ena najbolj globokih za vse njegovo umovanje značilnih, v deških krogih vsakogar najbolj znanih povest, kakor piše Kristan — je imela naslov "Hlapec Jernej in njegova pravica."

Tako se je narodil za vse čase slavni in slovenske trpine tako simbolični Hlapec Jernej, ki ga pozna sleherni proletarski intelektualec našega naroda, ki je že preveden tudi v gleščino v Ameriki in ki se dramatično postavlja po delavskih odrih v stari in novi domovini.

Jernej je simbol resničnega človeka, slovskega siromaka, naiynega in preprostega, dar poštenega in človeško čutečega siromaka, katerega je prevaril njegov lastni brat in je potem zamenjal svojo pravico. S. S. mak je prišel h Kristanu z neznanim zaupanjem, da pri njem dobi ključ do svoje pravice, a našel je tam Ivana Cankarja, ki mu sicer dal zaželjene pravice, je pa ga ovekovečil s svojim nesmrtnim Hlapcu Jerneju.

Prepričan sem, da Etbin ve še marsikaj Cankarjevega ustvarjanja in osebnega deljanja. Saj sta bila nekaj časa tesno zvezan skupaj sta živela in delala, ko je bil Ivan Cankar na višku svoje socialistične aktivnosti. Ali nam bo Etbin še kaj napisal in otel gro pozabnosti? Upajmo! Pričakujmo! —

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 11. julija 1918)

Domače vesti. Javni shodi SRZ se nadaljeje po vseh slovenskih naselbinah z največjim uspehi.

Delavske vesti. Organizirani mornarji Velikih jezerih so zapretili s stavko.

Svetovna vojna. Velika zavezniška ofenziva se je razvila na Balkanu. Avstrijci se umikajo na vsej fronti.

Sovjetska Rusija. Atentat na nemškega poslanika, grofa Mirbacha, ki je bil ubit v Moskvi, so izvršili socialni revolucionarji.

(Dolje iz prve kolone.)

nisti in kaj je posledica danes, lahko vidi vsi, kdo, ki ima zdrave oči.

Stalin — dobro založen z znanjem, Stalin — danes vodi diktaturo v Sovjetski uniji v svojem osebnem interesu. Popolnoma indiferenten napram drugim in se ne zanaša na njih. Njegovi večerajšnji najverjetnejši prihodnji so danes ustreljeni kot največji zločinci!



Reprezentantje mehiških delavskih organizacij, ki so se udeležili konference Mednarodne zveze strokovnih uni v Oslu, Norveška, na krovu parnika Queen Mary, ki jih je pripeljal v New York.

F. M. DOSTOJEVSKI;

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s prologom — Poslovenil Vladimir Levčič

Res je bilo, da z njo skoro niti govoril ni, a kakor hitro je ona vstopila v sobico, mu je ves obraz kar zasijal od radosti. Aljoša je molče prisedel k njemu na posteljinjak. To pot je Mitja vznemirjeno pričakoval od Aljoše, a vprašati se ga vendar ni upal ničesar. Ni si mogel misliti, da bi bila Katja pristala na to, da pride k njemu, obenem pa je čutil, da se bo zgodilo nekaj povsem nemogočega, če je ne bo. Aljoša je razumel njegova čustva.

"Pravijo," je hlastno izpregovoril Mitja, "da je Trifon Borisč razdelal vso svojo gostilno: podo vzdiguje, deske trga, 'galerijo' je baje na trske razbil — venomer išče zaklada, prav tiste ga denarja, več, tistih poldrugi tisoč rubljev, zastran katerih je rekel državni pravdnik, da sem jih skril pri njem. Kakor hitro se je pripeljal domov, je baje, takoj začel uganjati neumnosti. Prav se mu godi, lopovu! Naš paznik mi je včeraj povedal; on je tam doma."

"Čuj," je izpregovoril Aljoša, "prišla bo, samo da ne vem, kdaj, morda danes, morda te dni, tega ne vem, a prišla bo, prišla bo, to je gotovo." Mitja se je zdrnil in hotel nekaj reči, toda molčal je. Ta vest ga je bila strašno pretresla. Videti je bilo, da se mu do muke silno hoče zvedeti podrobnosti razgovora, a da se boji takoj vprašati: okrutna in prezirljiva beseda iz Katjinih ust bi ga bila v tem trenutku zadela kakor suneč z nožem.

"Evo kaj je rekla med drugim: da naj brez-pogojno pomirim tvojo vest zastran bega. Tudi če Ivan dotlej ne bi ozdravel, se bo sama zavzela za to."

"O tem si mi že pripovedoval," je razmišljeno pripomnil Mitja.

"A ti si povedal Grušji," je omenil Aljoša.

"Da," je priznal Mitja. "Nje danes opoldne ne bo," je dejal in se boječe ozrl na brata. "Se-le zvečer pride. Kakor hitro sem ji včeraj povedal, da je Katja na delu, je takoj utihnila in ustnice so se ji skrivile. 'Le naj bo!' — samo to je zašepetala. Razumela je, da gre za važno stvar. Dalje se je nisem upal izkušati. Zdaj menda vendar že razume, da Katja ne ljubi mene, ampak Ivana?"

"Ali je to res?" se je utrgalo iz Aljoše.

"Kdo ve, morda tudi ni. Samo da je zdaj dopoldne ne bo," je hlastno še enkrat poudaril Mitja, "dal sem ji namreč neko naročilo ... Čuj, brat Ivan nas bo vse preživel. On naj živi, ne midva. Ozdravel bo."

"Predstavi si, Katja sicer trepeče zanj, a vendar skoro ne dvomi, da ne bi ozdravel," je dejal Aljoša.

"Tedad je prepričana, da bo umrl."

"Bratov telesni stroj je močan. Tudi jaz se zelo nadejam, da ozdravi," je vznemirjeno pripomnil Aljoša.

"Da, ozdravel bo. Toda ona je prepričana, da bo umrl. Veliko gorja je prišlo nad njo ... Nastopil je molk. Mitja je mučilo nekaj zelo važnega.

"Aljoša, Grušo imam strašno rad," je zdajci izpregovoril z drhtečim glasom, polnim solz. "Tja je ne bodo pustili k tebi," je Aljoša takoj prestregel besedo.

"In evo, kaj sem ti še hotel reči," je nadaljeval Mitja in glas mu je mahoma nekako zavnel. "Če me začne spotoma ali tam pretepati, tedaj se ne bom dal, ubil bom koga in ustreli mi bodo. In — to je vendar dvajset let! Tu me že začnejo tikati. Straža me tika. Snoči sem vso noč ležal in tehtal samega sebe: nisem pripravljen! Premalo močan sem, da bi sprejel. Hotel sem zapeti 'himno', a stražnikovega tikanja ne morem prenesti! Za Grušo bi vse pretrpel, vse ... samo tepenja ne. A nje itak ne bodo pustili tja."

Aljoša se je tiho nasmehnil.

"Poslušaj me, brat, enkrat za vselej," je dejal, "evo ti mojih misli o tej stvari. Saj me poznaš, da se ti ne bom lagal. Poslušaj tedaj: ti nisi pripravljen, tak križi ni zate. Se več: tak mučeniški križ niti ni potreben zate, ki nisi pripravljen. Če bi bil ubil očeta, bi mi bilo žal, da zavračaš svoj križ. A ti si nedolžen in tak križ je zate preveč. Hotel si s trpljenjem vztrajati v sebi novega človeka; toda po mojem mnenju zadošča, da si tega novega človeka samo zapomniš, za vse življenje, kamorkoli pobegneš — za te bo že to dovolj. To, da nisi sprejel muke velikega križa, bo imelo samo to posledico, da boš čutil v sebi še večji dolg in boš s tem neprestanim občutkom posihod vse svoje življenje pomagal svojemu prerojenju, morda še bolj, nego če bi šel tja. Zakaj tam ti ne bi

prenesel, mrmral bi in bi naposled morda res kratkoma delal: 'Obračunal sem.' Odvetnik je povedal v tem primeru resnico. Težka bremenja niso za vse, za nekatere so nemogoča ... Take so moje misli, če se ti vidiš tolikanj potrebne. Če bi morali za tvoj beg drugi odgovarjati, na primer oficirji ali vojniki, tedaj ti ne bi 'dovolil', da pobegneš," se je nasmehnil Aljoša. "Pravijo pa in zatrjujejo (tisti etapni poveljniki je sam rekel Ivanu), da ni velikih sitnosti, če je človek spreten, in da lahko opravi z majhno škodo. Kakopak, podkupovati je tudi v takem primeru nečastno, a tu nočem biti za nič na svetu sodnik, ker prav za prav vem, da bi tudi sam šel tja in koga podkupil, če bi mi na primer Ivan ali Katka velela, naj v tej stvari delam zate; to ti moram po pravici povedati. In zato ti ne morem biti sodnik v tem, kako boš sam ravnal. Vedi pa, da te ne bom nikoli obsodil. In čudno bi tudi bilo: kako bi mogel biti v tej stvari tvoj sodnik? Nu, zdaj sem vse preretel, se mi vidi."

"A zato se bom sam obsodil!" je vzkliknil Mitja. "Pobegnil bom, to je bilo tudi brez tebe že sklenjeno: ali je mogoče, da Mitja Karamazov ne bi pobegnil? A zato se bom sam obsodil in na vse veke prosil odpuščanja za svoj greh! Saj tako govorijo jezuitje, jeli? Tako kakor zdajle vidva, a?"

"Tako nekako," se je tiho nasmehnil Mitja.

"Rad te imam, ker zmerom poveš vso resnico in nikoli ničesar ne utajiš!" je z radostnim smehom vzkliknil Mitja. "Po tem takim sem zasačil svojega Aljošo na jezuitstvu! Vsega bi te moral izljubiti za to, da veš! Nu, poslušaj zdaj tudi ostalo, razodeti ti hočem tudi ostalo polovico svoje duše. Evo kaj sem si izmislil in sklenil: čeprav pobegnem, pa da imam tudi denar in potni list, in pridem celo v Ameriko, me še vedno hrabri misel, da ne pobegnem ne v radost ne v srečo, ampak resnično le v drugo katorgo, ki ne bo morda nič slabša od te! Nič slabša, Aleksej, resnično to povem, nič slabša ne bo! To Ameriko, vrag jo vzemi, sovražim že zdaj. Naj bo Gruša z menoj — toda pogled jo: nu, ali je to Američanka? Rusinja je, Rusinja do poslednje kočice, jelo se ji bo tožiti po rodni materinski zemlji in jaz bom slehernu uro videl, da se ji toži zaradi mene, da je zaradi mene vzela nase ta križ — zakaj v čem naj bo njena krivda? In tudi jaz — ali meni, da bom mogel prenašati tamkajšnje hlapce, čeprav so morda vsi do zadnjega boljši od mene? Že zdaj sovražim to Ameriko! In naj bodo tam vsi do zadnjega še taki velikanski mašinisti ali kaj vem kaj — vrag z njimi, moji ljudje niso, moji duši so tuji! Rusijo ljubim, Aleksej, ruskega Boga ljubim, čeprav sem podlež! Saj tam bom poginil!" je vzkliknil in oči so se mu mahoma zavetile. Glas mu je vtrpetal od solz.

"Nu, tak glej, kako sem sklenil, Aleksej, poslušaj me!" je spet pričel, ko je ukrotil svojo razburjenost. "Ko prideva z Grušo tja, začnem takoj orati in delati, med divjimi medvedi, v samoti, kar moči daleč od ljudi. Saj se menda tudi tam najde kak kraj, ki bo kar moči daleč! Tam, pravijo, so še rdečkasto, nekeje tam na kraju obzora, nu, tak v tisti kraj pojdeva, k poslednjim Mohikancem. Nu, in takoj slovnic v roke, jaz in Gruša. Delo in slovnic, tako naj bo tri leta. V teh treh letih se naučiva angleščine kakor najbolj pristna Angleža. In kakor hitro se je naučiva — z Bogom Amerika! Ameriška državljana prihičiva semkaj v Rusijo. Ne skrbi, tu v vašem mestecu se ne pokaževa. Skrijeva se daleč kje, na severu ali na jugu. Jaz se dotlej izpremenim in ona takisto, v Ameriki mi napravi zdravnik kako umetno bradavico, saj niso zaman mehnički. Če ne, si pa izbodem oko, brado si pustim, da mi zraste seženj dolga, in siva bo (iz domotožja po Rusiji bom osivel) — in morda me potlej ne bodo spoznali. Če me pa spoznajo, naj me pošljejo v Sibirijo, vse eno mi bo — tedaj mi pač ni usojeno! Tudi tu bova kje v puščini orala zemljo in jaz bom vse življenje igral Američana. A zato bova umrla na domači zemlji. Tak je moj načrt in tako ostane neprekljeno. Ali ga odobravaš?"

"Odobravam ga," je rekel Aljoša, ki mu ni hotel ugovarjati.

Mitja je nekaj trenutkov molčal, nato pa je zdajci izpregovoril:

"A kako so pri obravnavi zavili stvar! Le kako so jo zavili!"

(Dalje prihodajša.)

Johna Murraya ju-naška smrt

Richard W. Wayne

(Nadaljevanje iz konca.)

"Nič dobrega ne kaže tam gor. Pravijo, da je Evansville odneslo. Stari je divji na zasebne telegrafiste, ker spravljajo ves svet na noge. Ti fantalini ne počno drugega, ko da izkriže vse, kar jim je na srcu. Pazite dobro, kadar bova letela nad

Evansvillom, ali nad tem, kar je ostalo od mesta."

Lahko je reči: Pazite! Pod mano ni bilo drugega ko voda, in zdelo se je, da še zmerom narašča ...

Na lepem se je Murray strmo spustil. V ušesih mi je začelo šumeti in imel sem občutek, da bova navpično padla v vodo. A pri tridesetih jardih je Murray aparat ujel in ga nekaj časa pustil, da se je zibal ko star čoln. Tik pod nama je bredel vodo nekonečen vlak. Sprejaj je imel vodne lokomotive, zdaj eno. Begunci. Morebiti so bili ujeti rav-

no še zadnji vlak. Dobro znamenje. Voda ne more stati več visoko.

Dospela sva nad Evansville. Samo razdejaje, a vendar je voda nekaterim delom mesta do-cela prizanesla. Toda več ko polovica hiš je bila vendarle do streh v vodi. Potlej sva letela dalje, ves čas ob Ohio. Videla ga nisva, a opazila sva ga po to-ku. Kjer se je siva gmota hitreje valila, tam je bila rečna stru-ga. Zdajci sva uzrla nekaj gričev. Tod je imela reka ovinek in vodne gmote so se kupile. In tedaj, ravno ko sva priletela mi-

mo, se je neki most posvnil. Kar susedel se je in kos za kosom zgrmel v vodo. To je trajalo kakšno minuto — potlej ni bilo mostu nikjer več.

"Skočite — ali ..."

Murray se je nagnil naprej in se spustil prav nizko. Nekajkrat sem se kar ustrašil, da bova oplazila kakšno drevo, štrleče iz vode. Letela sva med dvema gričema, ki so ljudje na njih raz-peli šotore. Zlezli so iz njih in začeli mahati. V telefon sem ali-šal, da je Murray nekaj dejal, a razumel ga nisem, zdajci sem pa že sam videl, kaj je hotel re-či. Temni oblak dima je bil že spet tu, puhala ga je neka loko-motiva, ki je zelo hitro drvela proti Ohio. Za njo je drvelo e-najst vagonov. Voda bo visoka največ kakšen meter. Velika ko-lesa lokomotive so se natanko razločila iz nje.

Murrayev glas je iznenada postal hripav.

"Slišite, Wayne? V vlakcu se peljejo begunci. Gotovo je zase-den do zadnjega kotička. Pelje na jug, ravno proti mostu, ki se je bil pravkar sesul. Pred mo-stom je ovinek in tračnice se spuščajo. Poznam okolico. Vlak pojde v vodo! Živ krst ne more vlaka v vodi zavreti. Morava ga ustaviti ..."

In zdaj, prav zdaj je začel za-vijati veter. Lovil se je v krila, da je žvižgalo skozi ušesa. Vlak pod noma je vozil z dobrimi šest-desetimi milijami. Najbrže so vlakovodji sporečili, da so trač-nice še dobre, in da mora pohi-teti. Zato je hitel, kajti hotel je priti čez reko.

Murray se je spustil čisto ni-zko. Svignil je čez valove, zao-krožil, obletel lokomotivo in za-čel z roko dajati znamenja. Vla-kovodja se je nagnil skozi okno in odmahal. Pristrčno in lju-beznivo. Moj Bog! Potniki so se nagibali skozi okno in mahali. Človek bi zmorel, Murray je za-vpil:

"Skoča še, da nimava pri se-bi nobene bombe. Temu zlomku bi pred nosom razstrelil tračni-ce, da bi ustavil."

Piš vetra naju je zdajci vrh vsega zanesel še proti nekemu drevesu, štrlečemu iz vode, da sva s težavo odnesla zdravo ko-žo. A Murray ni odnehal. Ve-nomer je krožil nad vlakom. Vselej-kadar sva se približala lo-komotivi, je mahal kakor obu-pan in skušal tem norcem spo-daj dopovedati, da so v nevar-nosti. Zaman! Vsi so bili trdno prepričani, da se pred njimi po-stavlja kakšen prismojen zaseb-ni letalec. Vlak je z nepremeni-jeno hitrostjo drvel proti Ohio. Murray je zdajci obrnil. Koj na-to se je ptič začel vzpenjati. Kri-čal sem v telefon, kaj se je zgo-dilo, a Murray mi ni odgovoril. Letela sva v višini tisoč štiri sto metrov. Globoko spodaj se nama je vlak zdel kakor igrač-ka. Zdaj je bil dobre štiri kilo-metre za nama. Takrat je Mur-ray čisto mirno dejal:

"Pazite dobro, Wayne! Zdaj boste skočili iz letala. Približno en kilometer pred vlakom boste pristali na tračnicah. Zadržite ljudi. Vlakovodja bo ustavil, ko vas bo videl, kako padate s pa-dalom."

"Saj je to blaznost, Murray! Kako naj ..."

"Wayne," je mirno dejal Mur-ray in njegov glas je postal trd ko jeklo, "skočite sami ali vas bom pa vrgel iz letala."

Minuto pozneje sem bil že pri-pravljen in sem skočil v zevajočo globino. Z zamolklim treskom se je padalo razpelo. Kakšnih pet sto metrov je šlo gladko. Po-telej me je pa zgrabil veter in me zanesel v stran. Najbrže sem ne-hote veslal z rokami in nogami — smešno početje. Veter me je neusmiljeno zanašal. Šest sto metrov od brzjavnih drogov sem čofnil in pričel bresti vodo. Segala mi je do trebuha. Tla pod nogami so se mi udirala. Oblaki dima iz lokomotive so prihajali čedalje bliže. Najrajši bi bil po-kleknil in začel tuliti. Zbral sem poslednje moči, stekel po brz-gajoči vodi in začel kričati.

Visoko nad menoj je plavalo tetalo. Vlak je prihajal čedalje bliže. Oblaki so se nekoliko dvig-nili. Dež je ponehal. Zdajci sem videl, kako se je letalo za-čelo v zavojih spuščati. Morebiti se Murray vendarle poarečil, da strojevodjo v poslednjem tre-nutku opozori na strašno nevar-nost. Ohio je bil le še dve mi-lji daleč. Natanko se je sli-

VRHNJA PLAST



"Mar ni paša Svami krasen človek! Pravi, da bo kmalu nova svetovna vojna."

šalo bučanje vode. Murray je u-stavil motor. Obstal sem kakor ukopan, srce mi je razbijalo. To, kar ta človek počenja, je blaz-nost. V višini štirih sto metrov je letalo ujel in se je jel polo-žno spuščati. Zdaj se je prikazal vlak izza nekega gozdika. So-pihjal in drvel je skozi vodo in spet sem začel teči in kričati. A živ krst se ni zmenil zame. Naj-pozneje v desetih minutah bo besneča reka pogoltnila ljudi, ki sede nič hudega ne sluteč v vla-ku. Ko bo vlak privozil do po-bočja, ga ne bo mogoče več usta-viti, a mostu ni nikjer več ...

Murrayev konec

Murray je bil le še štiri sto metrov od vlaka. Utegnil je bi-ti kvečjemu sto metrov visoko: zdajci se je strmo spustil in že je letalo tlesnilo na vodo. Kljub bučanju vetra in ropotanju vla-ka sem razločil hreščanje lome-čega se železja in cvrčanje raz-beljenega motorja v ledenomrzli vodi. Videl sem, kako se je eno krilo odtrgalo in koj nato se je aparat sesedel. Ravno na tračni-ce. Vlak je trikrat glasno zapis-kal, zavore so zaškripale, voda je visoko brizgnila ... Spet sem se spustil v tek.

Pet minut nato sem bil pri vla-ku. V vodi so se gnetli ljudje. Na nasipu je voda stala komaj meter visoko. Tik pred lokomo-tivo so ležale razbitine letala in med njimi je ležalo človeško telo. Murray. Oči je imel odpr-te, ustnice mu je obkrožal na-smeh. Iz ust in nosa mu je cur-ljala kri. Murray je mrtev. Vla-kovodja je dejal: "Najbrže spet takle zasebnil letalec. Tako dol-go se je postavljaval pred nami, dokler ni strmoglavil, mi pa ..."

Dalje ni prišel. Sam ne vem, kaj vse sem tisti trenutek izgo-voril. Le to vem, da sta me mo-rala dva moža trdno zgrabiti — hotel sem ga namreč zadaviti. Saj je Murray vendar zaradi njega šel v smrt! Ko sem nazad-nje ihtel dopovedal ljudem, zakaj je Murray to storil, zakaj sva neprestano krožila nad vlakom,

zakaj je moral ta človek umreti, da reši šest sto drugih, so umol-knili. Strojvodja je bil blede ko zid.

Tiho, brez besed smo se odpe-ljali nazaj v Seymour; tam so Murraya drugi dan pokopali. Morebiti mu bodo nekoč usta-vili spomenik. Takrat ni nihče mislil na to. Tri sto deset mest razdejanih, več ko tisoč ljudi mrtvih, milijon ljudi brez strehe; nesreča je bila prevelika. V katastrofi milijonov je utonilo junaštvo enega samega moža ...

Riž—najvažnejša rastlina sveta

Ali že veste, da mora riž me-sece in mesece rasti pod vodo in da je pridelovanje riža najtežje in najbolj naporno delo v tropi-čnih krajih, da živi več milijonov ljudi samo od pridelovanja riža in da ti ljudje ne jedo nič dru-gega ko riž, samo riž?

Morda ste pa to že vedeli. Ve-lika večina Evropevcov tega ne ve. Zanje je riž še zmerom luksus, kajti v Evropi riž še ni mogel iz-podrinuti krompirja. In kadar jeste rižev narastek ali italijan-sko rižoto, najbrže niti ne slu-tite, v kakšnih težkih okolišči-nah pridelujejo to važno rast-lino.

Riž, riž ... Sade ga v Indoki-ni, v Indiji, na Kitajskem, na Japonskem, na Malajskem in Holandskem otočju, najboljšega dobimo pa iz Jave. Ves ogromni otok je eno samo rižovo polje. Kilometre in kilometre daleč se razprostirajo "sawahe" — pro-strana terasna riževa polja. Ker je pokrajina gorata, se polja zgrinjajo stopničasto drugo nad drugo; izrabljen je sleherni, še tako majhen obronek; od zgoraj, z najvišje stopnice, pa teče voda skozi ozek rov v nasipu zemlje vse niže in niže. Ker leži odtokova odprtina v določeni vi-

šini, doseže tudi voda zmer-m določeno višino. Široke bam-sove cevi dopolnjujejo ta nar-ni "vodovod", ki pomeni bo-stvo za Javo in njene riževe pla-taže. Že mnogo evropskih ameriških strokovnjakov se trudilo, da bi se z uspehom služevali tega genialnega, hkrati tako preprostega nač-namakanja. A nikoli se jim čisto posrečilo. Ali je torej res skrivnost javanskih kmet- Javanski obdelovalci riža n- zgovorni. Ne moreš stopiti njim in jih "intervjuvati," se hočeš približe seznaniti z- jenjem riža na Javi, jo mo- pač pogosto mahitati v sav- tem preprostim, vrlim ljudje- ne poznajo drugega kakor ri- delo, naporno, slabo plačano d-

Posestvo za setev se imen- "bilit"; posejejo ga samo- enem delu polja, ki leži pod v- Tamkaj leži trideset dni ali še dalje, dokler riž toliko ne- žene, da ga lahko presade. b- tem prava polja z brano po- čijo in preorjejo, obnove in u- de nasipe in prično presajan- Vsade zmerom šop 2 do 5 mla- rastlinic hkrati v eno jam- Nato spuste vodo. Tri ali š- mesece namaka voda polja. S- potlej vodo zapro, polja se- suše; zdaj lahko prično že- sušenje in mlatenje riževih r- lin.

Lahko je to reči. A del- riževih močvirjih je peklen- težko. Vse do bokov stoji n- ški in ženske v močvirnatih z- lji; skromno kosilce pojedo- robu polja, v pekočem ekva- skem soncu; zrak je prep- z vlago in soparo. Tega ne- vzdržal noben belec, noben be- se ne bi živ vrnil s teh polj, ravno bi na njih živel in delal- mo nekaj tednov.

Malajci se pa ne pritožuj- Le malo denarja dobe za s- riž; tako revni so, da niti smejo jesti riža, ki so ga s- pridelali, kajti javanski riž- izvrstne kakovosti in drag- povati si morajo slabši, cen- riž, kajti javanski riž pošilja- v Evropo in Ameriko, na m- bekev, ki ga ne znajo ceniti- ne vedo, koliko truda in dela- drži slehernega zrna. In v- vernih kitajskih pokrajinah, k- je zemlja skopa in kjer lju- mro od lakote, bi bili ljudje- dovoljni, da bi imeli vsaj po- kitajski riž—a nimajo ga- hkratu ko veljajo na Malajski- otočju in v Holandski Indiji- ge določbe, ki prepoveduj- kmetom, da bi razsili riževa- lja—preveč riža na svetovn- trgu pomeni pač padec njego- cen—hkratu žive na naši p- mični milijoni in milijoni l- di, ki so lačni riža. Riž poma- za Azijca vse: delo, zastu- hrano, življenje. Nšetsto pe- kov z Jutrova je opevalo "ri- važnejšo rastlino sveta"—riž-

("Pionier", Zlin)

SLOVENSKA NARODNA PO- PORNA JEDNOTA izdaja svoje publikacije le- posebno list Prosveta za k- ter potrebuje agitacije s- društev in članstva in za p- gando svojih idej. Nikake- ne za propagando drugih- pornih organizacij. Vsaka- organizacija ima običajno- glasilo. Torej agitatorični d- in naznanila drugih podp- organizacij in njih društer- se ne pošiljajo listu Prosvet-



Člani eksekutivnega odbora unije združenih avtnih delavcev, katere je predsednik te or- gacije Homer Martin nedavno suspendiral.